

Ztracená paměť?

Místa nacistické nucené práce v České republice

Pracovní list k výstavě

Praha

Nucená práce postihla od roku 1939 také Protektorát. Češi byli nejprve na práci pro Říši získávání nábořem, od roku 1942 povinně. Často pak pracovali přímo v Protektorátu, kam se čím dál víc přesouvaly německé zbrojovky. Praha byla centrem německého válečného průmyslu v Protektorátu. Především na zbrojní výrobu zde bylo nuceně nasazeno celkem 150 000 lidí. Krátce zaškolení civilisté vyráběli dokonce i tanky a letadla. Spojením tří pražských strojírenských firem v roce 1927 vznikla společnost ČKD (Českomoravská–Kolben–Daněk), která se stala jedním z největších zbrojních podniků Protektorátu Čechy a Morava. V letech německého obsazení produkovala ČKD tanky, pásová vozidla, letadla a letadlové motory pro německý wehrmacht.

Počet pracovníků ČKD se za války zdvojnásobil, až přesáhl 30 000. Jen mezi dubnem a prosincem roku 1943 vzrostl počet pracovníků o 5 000 a na samotné výrobě tanků pracovalo na podzim roku 1943 v šesti směnách 7 800 lidí. I při těchto počtech se vedle nedostatku dodavatelů jako největší problém výroby ukázal nedostatek pracovních sil. Firma musela odevzdat odborné pracovníky k říšskému nasazení a zbyly jí jen nevyučené síly z Protektorátu. Proto otevřela v Praze-Holešovicích středisko na přeškolení, které dokázalo měsíčně vyučit až 800 osob.

Závodní stráž hlídala zbrojní podniky a kontrolovala pracovníky. Jejím úkolem bylo zamezit krádežím a sabotážím, ale měla také zakročit při protiněmeckých aktivitách a mohla i přímo fyzicky trestat či pokutovat. Za nedostatečné výkony, sebepoškozování či vyhýbání se práci hrozilo provinilcům až šest týdnů v pracovních–výchovném táboře. Příslušníci závodní stráže neustále zaměstnance sledovali, hlásili sebemenší porušení nařízení, a obecně tak byli mezi zaměstnanci nesnášeni. Původně stráž tvořili němečtí zaměstnanci firmy, po jejich narukování do armády je ale doplnili i Češi. Závodní stráž měla úzké napojení na gestapo.

Marie Housková se narodila v roce 1924 v Drahelčicích. V Praze-Karlíně nejprve pracovala na výrobě křidel pro letadla.

„Protože jsem ročník 1924, měla jsem odjet na práci do Říše. Již se nemohu upamatovat, který den, měsíc a rok jsem odjela s kufrem za doprovodu mojí sestry a kamarádky do Prahy na Wilsonovo nádraží, kde byl shromážděn celý transport. Bylo nás tam mnoho, stáli jsme v řadách, jedna řada vedle druhé a čekali jsme na příjezd vlaku – nevím již, jak dlouho to trvalo. Všichni jsme měli strach, co bude dál, některé dívky plakaly. Nevím, kolik hodin jsme tak čekali vystrašení, když zaznělo, že transport neodjíždí, a ti, co nás hlídali, nám oznámili, že se máme vrátit do svých domovů a čekat na další předvolání.

A tak jsem po předvolání nastoupila do továrny v Praze – Karlíně (bývalá kotlárna), kde se dělala křídla k letadlům, byla to velká dílna a hrozný rámus ze vzduchových kladiv, kterými jsme nýtovali křídla letadel. Při práci jsme nesměli z jedné dílny do druhé. Každá dílna byla označena jinou barvou a ‚verkšusáci‘ nás nesměli nachytat jinde. Já měla modrý trojúhelník, stále připnutý na obleku.

Po zrušení letectva mě přeřadili do ČKD tankárny, kde jsem pracovala na soustruhu a bruskách při výrobě vzduchových ventilů. Tam to bylo o něco lepší, i když nás stále hlídali werkšusáci. Když byl letecký poplach, utíkali jsme na stráž, kde byly velké jámy, a tam jsme se schovali. Tam jsem přežila do náletu, to bylo v neděli. V pondělí jsme přišli do továrny a uprostřed nádvoří byl obrovský kráter a dílna, v které jsem pracovala, byla zničená.“

Dopis Marii Houskové ze dne 20.3.2001, Kancelář pro oběti nacismus, archiv ČNFB.

Náměty k další práci:

Jaké byly podmínky práce nuceně nasazených v pražských zbrojovkách – na co vzpomíná Marie Housková?

Jaké mohly být podle vás motivy českých členů závodní stráže ve zbrojních závodech, kteří kontrolovali pracovníky?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....